

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ДРАМАТИЗАЦИЯТА В ОБУЧЕНИЕТО ПО ЛИТЕРАТУРА ВЪВ ВТОРИ КЛАС

Иванка Станойчова Иванова

Главен учител в СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Симитли

APPLICATION OF DRAMATIZATION IN THE TEACHING OF LITERATURE IN THE SECOND GRADE

Ivanka Stanoychova Ivanova

Secondary school „St. St. Cyril and Methodius“, Simitli

Abstract: *The present work is devoted to the applicability of dramatization in the teaching of literature. Today's students need a variety of activities to stimulate their creative performances in front of an audience. Dramatization is the tool that helps diversify and increase the effectiveness of the educational process; which aims to stimulate students to creativity and creative imagination; which brings satisfaction from the work invested.*

Keywords: *role of dramatization, functions of dramatization, literature training, drama-techniques, drama methods, stages of dramatization.*

Целта на настоящата разработка е да се проследи приложението на драматизацията в обучението по литература във втори клас.

Учениците от начален етап се нуждаят от сценични изяви пред аудитория, защото това ги мотивира и ги прави горди от оставеното добро впечатление след себе си. Основата на формиране на първите читателски компетентности, които постепенно биват усъвършенствани и надграждани, се поставя в първи клас. Затова е необходимо още тогава на учениците да се изясни на практическа основа понятието „драматизация“. Подготовката на драматизацията се осъществява колективно, но всичко се извършва под ръководството на учителя. С постепенното си израстване - във втори, трети и четвърти клас, учениците биха могли вече и по-самостоятелно да изпълняват драматизирането, като развиват литературно и творческо мислене. Наистина до голяма степен драматизацията спомага за развитие на творческо мислене и въображение, защото създаването на декори и костюми изисква изобретателни решения, които са породени от модификацията на художествения текст [3].

В основата на драматизацията лежи интерпретацията на художествения текст. В сравнение с други похвати и форми на работа, при драматизирането има заложен по-голям творчески характер на дейността, по-голяма раздвиженост. Изпълнението на сцена приковава вниманието на децата, заинтригува ги и ги стимулира за работа в урока.

„Драматизацията...предполага извършването на трансформация на художествения текст, на авторовата реч и подготвянето ѝ за сценично представяне, тъй като думите на автора се трансформират в ремарки“. Ремарките съдържат информация за: декорите, костюмите на лицата, които участват в драматизацията, както и израза на мимиките и жестовете, външният вид на участващите лица [3].

Основната цел на драматизацията е:

- Възпитаване у учениците на толерантност и търпение;
- Възпитаване в уважение към мнението на съучениците;
- Изграждане на мнение и коректно репликиране;
- Всеки ученик има възможността да се включи в определена дейност, като проявява активност, изразява свое мнение и може да оценява и самооценява дадено нещо.

Драматизацията се отличава и със своите функции:

- Учениците трябва да имат възможности и удоволствие да изразяват собственото си мнение;
- „провокират творческия потенциал на учениковата личност – превръщането от пасивен слушател в активен ученик“;
- Учениците имат възможност да избират най-алтернативните варианти [2].

За да се реализира една драматизация успешно, е необходимо наличието на следните фактори:

- да се осигури условие за творческа изява на всеки ученик като се имат в предвид неговите възможности;
- постоянна активност и мотивация на всички ученици;
- изграждане на поведение на сцена;
- удовлетворяване на личностни потребности;
- обогатяване на комуникативно-речевите способности;
- активизиране на познавателната дейност на всички участници в учебно-възпитателния процес;
- подпомагане на нагласи за сътрудничество и умения за работа в екип [6].

Етапи на протичане на драматизацията

Освен необходимите фактори за успешното реализиране на една драматизация е важно да се познават и етапите на нейното протичане, а те са: подготовка, репетиции и краен продукт, които обхващат:

- Предварителна подготовка на драматизацията - към този етап са включени следните подетапи: (изработване на план и график за организация; подбор на литературно произведение; композиционно решение на спектакъла; осигуряване на допълнителни компоненти; осигуряване на място за провеждане на репетициите; изработка на реклами и информационни материали).
- Предварителна подготовка на учениците (първоначално запознаване на учениците с произведението; възприемане и разбиране на текста).
- Продуктивна работа (интерпретация на текста; преразказ на произведението от учениците; пресъздаване и драматизация; представяне на завършения продукт пред аудитория) [6].

Основните методически стъпки, с които се отличава една драматизация са:

- обмисляне на сценарий;
- предварителна подготовка на учителя и провеждане на инструктаж на учениците;
- изготвяне на необходимите материали;
- уточняване на правилата на драматизацията;

- организация на пространството за самата драматизация;
- възлагане на драма задачите;
- разпределяне на ролите;
- реализация на драматизацията;
- извеждане на поука и открояване на връзката на драматизацията и реалната ситуация [1].

В учебно-възпитателния процес все по-често възниква проблемът, свързан с мотивацията на учениците при усвояване на новото учебно съдържание, както по литература, така и по останалите учебни предмети. Децата бързо губят интерес към еднообразните и монотонни уроци. Те жадуват за емоции, търсят личностна изява.

За М. Мандева обучението по литература в начален етап на основната образователна степен е насочено към постигането на „хармонично, максимално развитие на потенциала на всеки ученик като инструмент за пълна социална реализация“ [5].

Всички ученици са носители на индивидуални творчески заложби, съобразно интересите им към конкретни учебни дисциплини, както и предпочитани занимания в свободното време. Тези творчески заложби се появяват при всеки ученик по различно време. По въпросния проблем са направени редица проучвания относно развитието на творческия потенциал у учениците и се установява, че най-често творчеството се развива в периода на начална училищна възраст и то по-точно – с изучаването на литература.

Точно затова реших да приложа нетрадиционен подход в уроците по литература – предизвикателство, което е по силите на учениците и ги мотивира за активно участие в процеса на обучение. Заложих на драматизацията като творческо учебно средство, носещо огромен емоционален заряд. Така се роди идеята за учебен проект „Читанката разказва“, реализиран в рамките на цялата учебна година.

Целите, които си поставих с драматизиране на подходящи произведения от читанката са:

- да се задържи и повиши интереса на децата към четенето;
- да се повиши четивната грамотност на второкласниците;
- да се създадат условия за активното им участие в този процес;
- да се стимулира допълнителното четене на художествена литература.

Позовавайки се на различни литературни източници и дългогодишния си опит в реализиране на ученически театър като извънкласна дейност, разработих авторски модел на процеса на драматизиране, протичащ през следните етапи:

Първи етап: Определяне на подходящите за драматизация произведения от читанката за 2. клас.

Избрах и предоставих на учениците разнообразни по жанр произведения за драматизация: стихотворения, народни приказки, басни, като се постарях да има разнообразие и по отношение на авторството.

Втори етап: Разпределяне на ролите, с възможност за самопредлагане и сформирани на „екипите за драматизация“.

Много важен момент за мен от психологическа гледна точка беше да разпределим предварително ролите между децата, за да бъдат те, от една страна - спокойни, че

всички ще участват, а от друга страна – да получат мотивация за работа. Учениците имаха възможност да се самоопределят, но условието беше да направим разпределението така, че всички да участват. След сформиране на „екипите за драматизация“, поставихме на информационното табло в класната стая постер с информация кой в коя драматизация ще участва и през кой месец е неговата изява, за да може да прецени кога да започне подготовката си.

Трети етап: Четене на допълнителна художествена литература

Учениците търсят и четат и други произведения, в които участва техният герой, за да добият по-пълна представа за образа, който трябва да изградят.

За целта разработих и им предоставих две карти: индивидуална карта със задачи на участника в екип за драматизация и карта със задачи на екипа за драматизация. Картите имат за цел да подпомогнат децата в предварителната им подготовка, както и да ги мотивират за четене на допълнителна художествена литература.

Задачите, които са заложили в индивидуалната карта са насочени към това ученикът да се запознае задълбочено с произведението, което ще драматизира неговият екип, както и с други произведения, в които участва неговият герой, като обърне внимание на качествата, които проявява, за да добие по-пълна представа за него и да успее да изгради по-добре образа му на сцената.

Екипните задачи са насочени по-скоро към реализацията на четвъртия етап.

Четвърти етап: Изработване на карти на костюмите и дизайн на сцената. Подготовка на костюми и декори.

Работата на екипите по този етап беше организирана чрез попълване на карта за подготовка на екипа за драматизация. В първата част на картата участниците в екипа трябваше да попълнят, след колективно обсъждане, карта на костюмите, а в графата „реквизити“ да изброят предметите, които са необходими за тяхната драматизация. Разбира се, същественият момент в този етап е набавянето на самите костюми и реквизити. Тук активно участие взеха и родителите.

Втората част на картата за подготовка за драматизация включва изготвяне дизайн на сцената. Учениците имаха задача да изберат подходящо място в класната стая за тяхната сцена, както и да изготвят нейния дизайн. Предоставих възможност на децата и да нарисуват схемата на сцената (*Приложение*). Участниците в проекта трябваше да изработят нужните им декори, които не са налични, като имаха опция да потърсят помощ от останалите екипи.

Пети етап: Литературен анализ с акцент върху характеристиката на героите и изграждане на образите на сцената; проявата на словесна и жестава артистичност при разиграването на ролите; внушението, което трябва да се предаде на публиката.

В часовете, когато разглеждахме съответното произведение, насочвах литературния анализ към задълбочена характеристика на героите, мотивирайки учениците да дават предложения как да се изгради образът на сцената, проявата на словесна и жестава артистичност при разиграването на ролите, какво внушение трябва да предадем на публиката.

Една от задачите в индивидуалната карта е насочена към това ученикът да бъде внимателен и да участва активно в часовете по литература, когато се обсъждат произведенията, особено тези, които ще драматизира класът, за да добие по-пълна представа за това, как трябва да се подготви за драматизацията.

Шести етап: Драматизация

Важен момент от индивидуалната подготовка за драматизация е заучаването на репликите. След добре научените реплики следва задължително репетиция, като едната част от нея може да се осъществи вкъщи. Родителите или друг близък подават репликите на останалите герои, а пред огледалото участникът, освен думите, репетира жестовете, мимиките и позите, които мисли да използва. Важни са и екипните репетиции в училище. След всяка от тях е добре учениците-актьори да обсъждат изпълнението си, като съблюдават изискванията за толерантност и взаимопомощ, когато някой забрави репликите си или реда си; като се вслушват в предложенията и съветите на останалите ученици, но да изградят образа на своя герой така, както те самите го усещат.

Според Н. Иванова драматизацията може да бъде използвана както в урока за възприемане и осмисляне на художествено произведение, като това се реализира след възприемане на текста чрез подборно четене в хода на самата беседа, така и в урока за обобщение и преговор, но подходът на учителя при двата вида уроци е различен. При втория вид уроци текстът на произведението вече е изучаван и това дава възможност на учениците да се постави предварително задача за драматизиране и подготовка за сценично представяне [4].

Според мен при уроците за затвърдяване и обобщение, драматизацията може да се реализира както в заключителната, така и в основната част на урока. В урока за извънкласно четене, драматизацията би могла да се проведе във всеки един етап, в зависимост от предварителните задачи, които учителят е задал на учениците и целта, която преследва нейното използване.

В своята практика, в повечето случаи, използвам драматизирането в обобщителната част на урока за затвърдяване, след като е направен обстоен литературен анализ, за да може произведението да бъде правилно интерпретирано. Понякога обаче драматизацията намира място и при актуализиране на стари знания в подготвителната част на моите уроци. Това е много удачно особено в обобщителни уроци във връзка с определена тема, жанр или автор. В тези случаи чрез драматизацията учениците се връщат към съдържанието на произведението, образите на героите и композицията по един нетрадиционен и в същото време интересен за тях начин. Понякога използвам запис на драматизация от бивши ученици и за първо запознаване с новото произведение. В този случай целта това представяне да послужи като мотив за възприемане и осмисляне на идейно-емоционалното съдържание на самото произведение.

Седми етап: Дискусионен анализ на процеса на подготовка и постигнатите резултати (*Приложение*).

Всяка драматизация задължително се съпровождаше от дискусионен анализ на процеса на подготовката и постигнатите резултати. За целта изготвих карта на учениците за оценка и самооценка на екипа. В картата бяха поместени седем въпроса.

Въпрос № 1: „Научил ли е репликите на героя?“. Учениците обективно даваха своята оценка, като за 90 % от участниците са поставили отговор „да“ и само 10 % са посочили „не“, тъй като за целта учениците имаха възможност да отговорят само с „да“ и „не“. По този въпрос оценката на децата съвпада както със самооценката на учениците-актьори, така и с оценката на учителя.

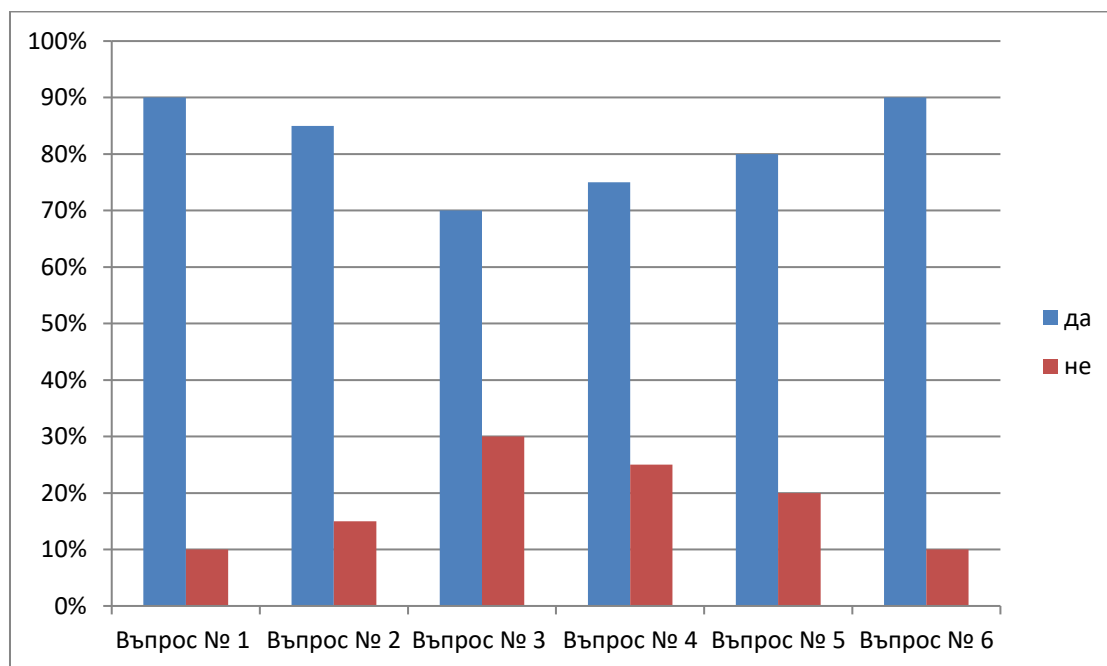
Въпрос № 2: „Изговаря ли правилно и ясно думите?“ Получените отговори от страна на учениците са следните: за 85 % от тях учениците-актьори правилно и ясно изговарят думите, а само 15 % избират възможния отговор „не“. Тези оценки съвпадат с оценката на учителя, но има леко разминаване със самооценката на учениците-актьори. Според самооценката 90% са се справили със задачата за говорната техника, изискваща правилно и ясно изговаряне на думите.

Въпрос № 3: „Произнася ли изразително репликите на героя си?“ Получените резултати показват следните стойности: 70 % - „да“ и 30% - „не“. Можем да направим извода, че голяма част от участниците са се справили със задачата за изразително произнасяне на репликите, което ни убеждава напълно, че постигнатото е благодарение на работата върху подготовката за драматизация. При този въпрос оценката на учениците съвпада с оценката на учителя, но и тук има малко разминаване в полза на самооценката.

Въпрос № 4: „Използва ли мимики и жестове?“ Получените данни регистрират доста висок процент на използване на мимики и жестове, което доказва, че драматизацията дава възможност за творчески поглед върху собственото изпълнение, развива въображението и креативността, а предоставените стойности показват най-реалната оценка: 75 % - „да“ и 25 % - „не“.

Въпрос № 5: „Използва ли подходящите движения на сцената?“ Голяма част от учениците се справят много добре с тази част от актьорската игра, което ни дава основание да смятаме, че те не само са вникнали дълбоко в съдържанието на произведението и образа на своя герой, но и се чувстват освободени на сцената и щастливи от това, което правят. Най-прецизно доказателство за това са получените резултати: 80 % - „да“ и 20 % - „не“, които съвпадат със самооценката и оценката на учителя.

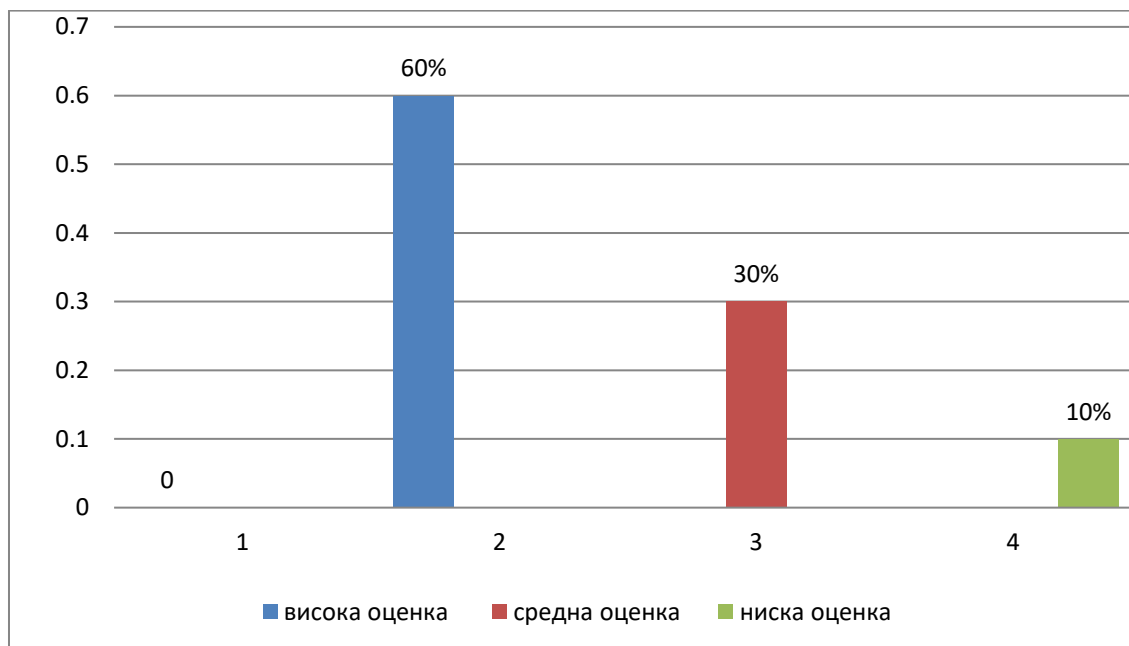
Въпрос № 6: „Толерантен ли е към останалите ученици – актьори?“ Използването на драматизацията в обучението по литература води до повишаване на толерантността сред учениците, което се наблюдава както в получените отговори от страна на участниците, така и в оценката на учителя: 90 % - „да“ и 10 % - „не“.

Диаграма 1. За оценка и самооценка на екипа участвал в драматизацията

Въпрос № 7: „Постави своя оценка за играта на ученика – актьор.“ Възможностите за поставяне на оценка са със следните символи: „сърце“ – отговаря на висока оценка; „кръга“ се отнася за средна оценка; „триъгълник“ съответства на ниска оценка. Получени са разновидни стойности: 60 % (висока оценка); 30 % (средна оценка); 10 % (ниска оценка), като тук проличава склонността на децата да дават повече висока оценка, продиктувана от удоволствието, което изпитват, когато съпреживяват драматизацията, макар тя не винаги да съвпада с оценката на учителя.

Диаграма 2. Оценка на играта на ученика-актьор

В края на реализирания учебен проект и направеното експериментално изследване могат да се изведат следните резултати:

- Този подход, както и предварително поставените задачи на екипите за драматизация, поддържат интереса на учениците в часовете по литература; доведоха до подобряване на резултатите от учебната дейност и повишаване на четивната грамотност на второкласниците, до изграждане на позитивна самооценка на възможностите, което пък доведе до промяна в индивидуалния статус на учениците и тяхната удовлетвореност. В същото време се наблюдаваше стабилизиране на груповия статус, а аз като учител успях да създам у учениците си чувство за успех чрез преодолими предизвикателства, каквито са драматизациите.

- Драматизирахме и заснехме 7 четива от читанката за втори клас.
- Работата на екипите течеше с изключителен ентузиазъм, който не може да се сравни с нито една друга форма на предварителна подготовка за часа.
- Освен като „артисти“, учениците се включиха и в изработването на различни реквизити и декори.
- За ушиването на част от костюмите, за подготовката на декори и реквизити помогнаха и родителите, които с гордост споделяха в социалните мрежи клипчетата с всички драматизации на класа, а не само тези на собствените си деца, тъй като те сами помогнаха, без значение за кой ученик е

необходимо да се набави нещо. Това още повече сплоти родителската общност на II „а“ клас.

Винаги съм смятала, че всяко дете заслужава криле, с които да полети към сбъдването на своите мечти. Нашият проект „Читанката разказва“ даде тези криле на децата, мотивира ги за учене като единствено възможно средство за сбъждане на мечтите.

Литература

[1] Гюрова, В., Божилова, В., Вълканова, В., Дерменджиева, Г. Интерактивността в учебния процес или за рибаря, рибките и риболова. София, 2006

[2] Иванова, Н. Комуникативната компетентност и интерактивните методи в контекста на обучението по български език и литература в началния етап на образование, Сп. Образование № 4 2007г., с. 20

[3] Иванова, Н. Урокът по литература в началното училище – първа част. София, 2001 г., с. 25

[4] Иванова, Н. Урокът по литература в началото училище. София, 1999 г., с. 33

[5] Мандева, М. Занятията по български език в началното училище – „работилница“ за „създаване“ на света и на „Аз“ – а. Сп. Образование, № 2, 2014 г., с. 42

[6] Христова, С. Театралният проект по английски език – иновативен метод в чуждоезиковото обучение на деца от предучилищна възраст. Иновации и интерактивни технологии в образованието, София, 2012 г.

Приложение №1

ИНДИВИДУАЛНА КАРТА СЪС ЗАДАЧИ

на участник в екип за драматизация,

включен в проекта „ЧИТАНКАТА РАЗКАЗВА” за втори клас,

през учебната 2021/2022 г.

ТВОИТЕ ЗАДАЧИ СА:

Задача 1. Прочети няколко пъти произведението, което ще драматизира твоят екип.

Задача 2. Потърси и прочети и други произведения, в които участва твоят герой. Обърни внимание на качествата, които проявява, за да добиеш по-пълна представа за него и да успееш да изградиш по-добре образа му на сцената.

Задача 3. Бъди внимателен и участвай активно в часовете по литература, когато обсъждате произведенията, особено тези, които ще драматизира класът, за да добиеш по-пълна представа за това, как трябва да се подготвиш за драматизацията.

Задача 4. Научи репликите на своя герой.

Задача 5. Репетирай пред огледалото жестовете, мимиките и позите, които мислиш да използваш.

Задача 6. Помисли как ще изглежда твоят костюм и го набави. Ако е необходимо, поискай помощ от учителя или друг възрастен.

Приложение №2

КАРТА СЪС ЗАДАЧИ

на екип за драматизация,

включен в проекта „ЧИТАНКАТА РАЗКАЗВА” за втори клас,

през учебната 2021/2022 г.

ВАШИТЕ ЕКИПНИ ЗАДАЧИ СА:

Задача 1. Изберете подходящо място в класната стая за вашата сцена. Изгответе дизайн на сцената в работната ви карта за подготовка за драматизация, която учителят ви е дал.

Задача 2. Изработете нужните ви декори, които не са налични. Можете да помолите за помощ членове на останалите екипи.

Задача 3. Попълнете картата на костюмите. Проверете дали всеки е набавил своя костюм.

Задача 4. Прочетете заедно произведението, което ще драматизирате. Преценете какви реквизити са ви необходими и ги набавете.

Задача 5. Направете няколко репетиции. След всяка от тях обсъждайте изпълнението си. Бъдете толерантни един към друг и си помагайте взаимно, когато някой забрави репликите си или реда си. Вслушвайте се в предложенията и съветите на останалите деца и изградете образа на своя герой така, както вие го усещате.

Приложение №3

КАРТА НА ПОДГОТОВКАТА НА ЕКИПА,

участвал в проекта „ЧИТАНКАТА РАЗКАЗВА” за втори клас,

през учебната 2021/2022 г.

за драматизация на приказката «Бърза работа» - Първи екип

Състав на екипа: Денислав, Йоана, Николай, Рая, Марио, Йоан

1. Карта на костюмите

Запишете в таблицата какъв костюм е необходим за всеки един герой, а в графата „реквизити“ избройте предметите, които са необходими за вашата драматизация.

Герой	Елементи на костюма
<i>Ежко Бежко</i>	
<i>Лисана</i>	
<i>Зайо Байо</i>	
<i>Баба Меца</i>	
<i>Кумчо Вълчо</i>	
<i>Реквизити</i>	

2. *Дизайн на сцената*

- Запишете какви декори трябва да има на сцената.

.....
.....
.....
.....

- Нарисувайте схема на сцената.

КАРТА НА УЧЕНИЦИТЕ ЗА ОЦЕНКА И САМООЦЕНКА НА ЕКИПА,

участвал в проекта „ЧИТАНКАТА РАЗКАЗВА” за втори клас,

през учебната 2021/2022 г.

Име на ученика:.....

Драматизация на приказката «Бърза работа» - Втори екип

Критерий : Изпълнение на поставените задачи

От 1. до 6. въпрос отговори с „Да“ или „Не“

Показатели	Герой - ученик					
	Ежско Йоан	Лиса Ивайла	Меца Цветана	Вълчо Габриел	Зайо Денис	Разказвач Калина
1.Наизустил ли е репликите на своя герой?						X
2.Изговаря ли правилно и ясно думите?						
3.Произнася ли изразително репликите на героя си?						
4.Използва ли мимики и жестове?						X
5. Изпълнява ли подходящите движения на сцената?						X

6.Толерантен ли е към останалите ученици – актьори?						
7.Постави своя оценка за играта на ученика-актьор: ○ - висока ♥ - средна △ - ниска						

За контакт с автора:

главен учител Иванка Станойчова Иванова

e-mail: vanq.st.ivanova@abv.bg